

Mellemrubrikker

Mellemrubrikker er overskrifter (på typisk 1-5 ord) til længere dele af teksten. De kaldes undertiden "afsnitsoverskrifter", men omfatter næsten altid flere typografiske afsnit. Deres funktion er den samme som titlens/rubrikkens: at være indgangsportal, blot ikke til hele teksten, men til en del af den. (Derfor hører de egentlig snarere til i afsnittet nedenfor om Overgange, men det er mest praktisk at omtale dem her). Mellemrubrikkerne hjælper læseren til at forstå din disposition og dermed at overskue din tekst. Derfor er det helt afgørende at du lægger snittene i teksten de rigtige steder. Det er let nok at indsætte mellemrubrikker, men det nytter ikke hvis overskrifterne ikke er dækkende for afsnittets indhold, eller hvis et afsnit hakkes over af en ny mellemrubrik selv om det fortsætter i det følgende. Det er en typisk fejl i mange opgaver. Ligesom rubrikken kan mellemrubrikkerne være informative og/eller tillokkende, helst begge dele. De skal både hjælpe med orienteringen og give lyst til at læse videre. Nogle dansklærere mener at det appellerende udstyr kun hører hjemme når man skriver artikel, mens det analyserende oplæg alene bør tilstræbe det informative – og fx bruge analysetermer (komposition, stil, fortæller osv.) som mellemrubrikker. Den nyeste anbefaling fra ministeriet og i denne bog er derimod at du også i analyserende oplæg viser den formidlingsevne du bl.a. bliver bedømt på, fx vha. mellemrubrikker. Det analyserende oplæg er ikke så forskelligt fra artiklen, for også målgruppen hf-holdet fortjener at man skriver med læserappel og forsøger at "sælge sin vare" ved at gøre den så attraktiv som muligt. Det vil også være svært at få et individuelt præg på din opgave hvis alle analyserende oplæg har de samme mellemrubrikker. Derfor kan det være bedre at finde unikke overskrifter der indfanger de enkelte afsnits centrale indhold og pointer. Hvis et analyseafsnit går på at vise at læseren ikke helt kan stole på fortælleren i en novelle, er det bedre at kalde afsnittet "Fortællerens selvbedrag" eller "Hvem kan vi stole på?" end blot "Fortæller".

Begyndelse

Enhver tekst må have en begyndelse, en midte og en slutning. I den rækkefølge! Denne selvindlysende sandhed blev den græske filosof m.m. Aristoteles berømt for. Men den har også en pointe: En begyndelse er ikke bare det at teksten går i gang, og slutningen ikke det samme som at den holder op. Begyndelsen skal plante de frø læseren kan plukke som frugter i slutningen! Den skal invitere indenfor og forberede læseren på hvad der vil komme – uden derfor at udtømme hele fortællingen med det

samme. Det kræver at man har overblik over hele teksten – og blik for hvilke veje der bedst kan føre ind i den. Det er derfor du bedst kan skrive begyndelsen til sidst. Men undervejs kan du selvfølgelig have en anden begyndelse som "opvarmning", som du bare retter til eller fjerner til sidst. Visse skribenter, især skønlitterære forfattere, begynder faktisk med begyndelsen, gnider et par ord mod hinanden uden anelse om hvor det skal føre hen, og tænder hele tekstens store bål med den allerførste sætnings inspirerende gnist. Det er naturligvis også en mulighed...

Ordene 'indledning' og 'begyndelse' kan bruges synonymt (med samme betydning). Det kræver bare at man forstår at indledninger kan være af mange slags. Ikke nødvendigvis den traditionelt akademiske med emnedefinition og problemformulering, der starter "ovenfra". Den kan lige så vel have karakter af et *anslag*: En appetitvækker der starter "nedefra" og straks tænder læserens interesse, som regel ved at tage udgangspunkt i noget konkret: en situation, et citat, en anekdote osv. Indledningen kan altså lige som alt andet indgangs-udstyr være tonet i alle mulige grader af det informative eller det engagerende, alt efter formålet. I faglige opgaver som Større skriftlig opgave m.m. kan det være en god idé at holde sig til den emne- og problemorienterede informative indledningstype. Men ved hf-prøven i dansk bedømmes du også på din formidlingsevne, og derfor må man anbefale mere læserorienterede tekståbninger. Det betyder ikke at du ikke skal være klar og informativ om hvad der er din teksts emne og fokus, din skrivede – det skal også fremgå tidligt i opgaven. Det betyder bare at du tager udgangspunkt et andet sted: i noget der kan tænde gnisten. Listen s. 65 giver forslag til hvordan. Men husk: en gnist der ikke næres med fast brænde, dør ud. M.a.o.: *du skal koble fra anslags konkrete udgangspunkt til det mere overordnede emne*. Bemærk også at der selvfølgelig kan være masser af læserappel i en indledning som med klare streger kridter banen op: dét skal vi tale om, dette er eksempelmaterialet, dér skal vi hen. Så modsætningen mellem det emnerettede og det læserrettede er ikke absolut. Men indledningen skal passe til genren, og formidlende artikler bør ikke indeholde sætninger som "I denne opgave vil jeg analysere et uddrag af ..." e.l.

TEKSTÅBNINGER/ANSLAG

- En konkret situation
- Et citat (fulgt af kommentar der forklarer hvad du vil med det)
- En anekdote (kort fortælling med pointe)
- En personlig oplevelse (hvem kan tjekke om den er sand?!)
- En påstand
- Et spørgsmål
- En direkte læserhenvendelse
- En iagttagelse
- En illustration (et billede som du beskriver og evt. forudsætter optrykt)
- Et problem
- En modsætning
- Et paradoks
- En punchline (markant udsagn)
- En kliché (som du afslører som kliché!)
- Artiklens konklusion
- Et historisk perspektiv
- Et aktuelt perspektiv
- Et alment perspektiv

Tekstens centrale rum

Mange modeller for opbygning af tekster svarer til Aristoteles' tredeling i begyndelse – midte – slutning. Måske bruger de en dyremetafor og taler om midten som "fiskens krop". Men det er lettere at give generelle råd om hvad du kan gøre i begyndelsen og slutningen, end om midten – fordi der er så mange muligheder og retninger den kan tage. Især kommer det jo an på hvad det centrale indhold er – og midtens funktion er netop at folde dette indhold ud. Det er bestemt af emnet og materialet og af hvad du gør ved dét, af fokus og vinkel – og alt dette vil igen variere med genren. De vigtigste *indholds*råd om midten finder du derfor under hvert af genrekapitlerne. Derimod er resten af kapitlet her i høj grad relevant hvad angår midtens *sproglige udformning*: Hvordan kan man skrive, hvilke virkemidler kan man benytte, osv. Mht. indholdet kan det være tilstrækkeligt at fastslå at det selvfølgelig især er i midten du skal på banen og vise din fæglighed og opfylde kravene til opgaven. Et af de centrale rum i din tekst vil derfor bestå i behandlingen af særteksten. Et eller flere andre vil dreje sig om det fælles materiale du inddrager. Og atter andre vil fokusere på hvordan dette tekstmateriale siger noget om selve emnet. Med så mange rum bliver det en særlig opgave at skabe gode overgange mellem dem – for nu at lave en overgang: